

XIII МІЖНАРОДНИЙ З'ЇЗД СЛАВІСТІВ

(Любляна, 15-21 серпня 2003 р.)

З активізацією процесу гуманітаризації суспільства, пробудженням національної свідомості особливого значення набуває славістика, покликана вивчати й сприяти розвитку духовної культури слов'янських народів, яка має давні традиції.

Науково-координаційним центром славістики в Україні є Комітет славістів, створений 1957 року, першим головою якого був академік Л. А. Булаховський, потім його очолив академік М. Т. Рильський. Нині головує академік В. М. Русанівський. Одним з найважливіших завдань Комітету, який координує славістичні студії в Україні, є підготовка до Міжнародних з'їздів славістів, які проводяться кожні п'ять років у різних країнах слов'янського світу, підбиваючи підсумки зробленого й визначаючи перспективи подальшого розвитку науки, покликаної згуртувати творчі сили на розробку актуальних проблем, пов'язаних з культурним прогресом світової цивілізації. I-й Міжнародний з'їзд славістів, присвячений пам'яті Й. Домбровського, відбувся 1929 року у Празі, наступний проходив 1934 року у Варшаві й Кракові. III-й мав відбутися 1939 року у Белграді, але перешкодила Друга світова війна. I лише 1955 року на Міжнародній славістичній зустрічі у Белграді було створено Міжнародний комітет славістів, який ухвалив рішення про регулярне скликання міжнародних славістичних форумів кожні п'ять років.

Від дня створення Українського комітету славістів проводилася значна робота щодо підготовки з'їздів (IV – Москва, 1958; V – Софія, 1963; VI – Прага, 1968; VII – Варшава, 1973; VIII – Загреб, 1978; IX – Київ, 1983; X – Софія, 1988; XI – Братислава, 1993; XII – Краків, 1998, XIII – Любляна, 2003), вироблялася й обговорювалася проблематика, готувалися й були надруковані доповіді українських учених, формувалися книжкові виставки тощо.

Своєрідною прелюдією до останнього, XIII Міжнародного з'їзду славістів, який проходив у столиці Словенії – Любляні (15–21 серпня 2003 р.), стали міжнародні наукові конференції, присвячені актуальним проблемам славістики, у яких активну участь взяли вчені Національної академії наук і вищих навчальних закладів України: «Слов'янські культури: погляд у XXI століття» (К., 2000), «Україна – слов'янський світ – європейський культурний простір» (К., 2001 р.), «Слов'янські культури XX–XXI ст. і Європа» (К., 2003 р.), міжнародний симпозіум: «Комплексне дослідження духовної культури слов'ян: художня картина світу» (К., 2002 р.).

Кінець XX – початок XXI ст. у світовій історії, замість політичних протистоянь, виявив тенденцію до об'єднання народів на рівноправній основі загальнолюдських цінностей. Долаючи бар'єри глобалізації, у цьому процесі відбуваються як планетарні, так і регіональні перетворення, які охоплюють культуру, науку й освіту у плані збереження національної специфіки кожного з народів слов'янського світу в Європі. Це засвідчила і проблематика доповідей, виголошених на з'їзді, які стосувалися проблем мовознавства, історії літератури, культурології, фольклористики, історії славістики тощо.

З року в рік зростає авторитет славістичної наукової думки, з кожним наступним з'їздом збільшується кількість славістичних центрів, шириться коло представників традиційних славістичних наук. До філологів-мовознавців, літературознавців, фольклористів приєднуються історики, культурологи, філософи, мистецтвознавці, етнологи, соціологи, розсуваючи наукові обрії славістики, що сприяє витворенню цілісного вчення про духовне життя слов'янських народів. Розширення сфери славістики продемонстрували, зокрема, круглі столи, проведені в межах роботи з'їзду: 1) Літературознавча славістика в період глобалізації (керівник Іво Поспішил – Чехія), де прозвучали доповіді: «Філологія – ареал – соціальні науки і парадокси глобалізації» (І. Поспішил – Чехія) і «Нові методи в славістичному літературознавстві» (М. Зеленка – Чехія), «Літературознавство і культурологія» (Л. Суханек – Польща) та ін.; 2) Мови слов'янські в перспективі еколінгвістичній: функціональні контакти, політика мовна (Г. Цихун – Білорусь), де викликала особливу увагу доповідь «Еколінгвістика і тенденції розвитку сучасних слов'янських мов» (І. Охнхайзер – Німеччина).

Проведення тематичних засідань сприяло актуалізації проблематики наукового форуму, на якому розглядалися багатоаспектні проблеми: критичні видання стародавнього слов'янського

тексту, процеси мовної інтернаціоналізації сьогодні, переклад художніх текстів – комунікація народів, мов, культур, динаміка насильства: види пострадянської популярної літератури і детективу, гендерний блок, роль релігії у формуванні національної самосвідомості і національної культури у слов'янських народів, етнокультурна взаємодія східних слов'ян у XVII–XVIII ст., фольклор і фольклористика на зламі століть тощо.

У роботі XIII Міжнародного з'їзду славістів вже вдруге як окрема наукова одиниця суверенної держави Україна взяла участь представницька делегація українських учених (у складі тридцяти осіб). Цього разу високоповажний науковий форум зібрав 600 учених з 38 країн світу – Європи, Америки, Австралії, Японії, Китаю та ін.

Доповіді української делегації були вміщені у чотирьох наукових виданнях: Мовознавство (К., 2003); Мистецтвознавство, фольклористика та етнологія слов'янських народів (К., 2003); Слов'янські літератури (К., 2003); Джерелознавство, історія та культурологія слов'янських народів (К., 2003); Славістичний доробок науковців України серед інших демонструвався на виставці, розгорнутій на форумі.

До складу делегації входили мовознавці й літературознавці, культурологи й мистецтвознавці, історики культури України, репрезентуючи славістику як міждисциплінарну науку.

Мовознавці, зокрема, розглядали такі аспекти: “Словотворність давніх східнослов'янських письменників на південнослов'янському мовному тлі” (О. Прискока, В. Франчук); “Проблеми Карпатсько-українсько-південнослов'янських лексичних паралелей” (В. Німчук); “Динаміка слов'янського фонду української мови на тлі міжслов'янських паралелей” (Н. Клименко, Є. Карпіловська, Л. Даниленко); “Соціолінгвістична класифікація мов у її слов'янській специфіці й динаміці” (О. Ткаченко); “Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на тлі інших слов'янських мов)” (О. Тараненко); “Односкладові речення у слов'янських мовах: до питання про методологію їх дослідження” (В. Бріцин, В. Жайворонок).

У галузі літературознавства були проголошені доповіді: “Дискурс модерного літературознавства в Україні на зламі XX–XXI ст.” (М. Наєнко); “Сучасні напрями у вивченні часу і простору в літературознавстві слов'янського світу” (Н. Копистянська, Н. Григоращ); “Екзистенційна поезія українського, польського та російського романтизму” (Є. Нахлік); “Євген Маланюк і Юзеф Чехович: форми взаємоперегуку поетів 30-х років XX століття” (Н. Лисенко); “Традиційне і новаторське у сербському романі другої половини XX століття: міфологізм–знаковість–віртуальність” (П. Рудяков, О. Дзюба, Л. Стеблина).

Культурологічні аспекти висвітлені у доповідях: «Реституція культурних цінностей в Україну – чинник міжнародного співробітництва в культурі» (О. Федорук), «Метаморфози фантастичного в художньому слов'янському світі другої пол. XX ст.» (В. Захаржевська), «Мистецьке аматорство слов'ян XIX ст.: філософсько-культурологічний аспект» (Г. Веселовська, О. Ковальчук), «Альбом де ля Фліза як джерело вивчення історії й культури українського народу» (В. Наулко), «Тенденції формо- і жанротворення у польській музиці 1980–1990 рр. в контексті «нової» музики східних слов'ян» (Б. Сюта), «Вплив процесів глобалізації та європейської інтеграції на національне й культурне життя слов'янського світу» (С. Віднянський), «Проблеми пошуків вивчення й видання письмових джерел про історичні взаємозв'язки слов'янських народів у світлі сучасності» (П. Сохань).

Проблеми розвитку фольклору й фольклористики знайшли висвітлення у доповідях: «Етимологічні джерела закономірностей художнього мислення у слов'янському фольклорі» (І. Юдкін-Ріпун), «Зміна стереотипів у сучасній фольклористиці країн Центральної та Східної Європи» (Л. Вахніна, Л. Мушкетик), «Динаміка константного виразу українського та балканослов'янського поховального плачу – від фольклорної імпровізації до письмового тексту» (О. Микитенко), «Мова і етнічність слов'янства в Україні» (А. Орлов).

Історія славістики була представлена доповіддю, присвяченою історико-лінгвістичним поглядам Й. Домбровського в традиціях сучасної славістики (А. Багмут).

Приємно відзначити інтерес учених-славістів світу до проблем, пов'язаних з розвитком культури України. Це прозвучало у доповідях: “Концепції різнобарвності у поетичному епосі: А. Міцкевич, Ф. Прешерн – І. Франко, Я. Купала” (М. Трус, Білорусь); “В. Соловійов про Польщу й

Україну” (Г. Пшебінда, Польща); “Вибір контексту, негації чи ідентичності: Ольга Кобилянська” (М. Павлишин, Австралія); “Творчість Б. І. Антонича в контексті польського авангарду” (Б. Назарук, Польща); “З польсько-українського культурного пограниччя: Паулін Свенціцький” (С. Козак, Польща); “Акцентологія та фонетичні архаїзми однієї української говірки Румунії” (О. Ковач, Угорщина); “Словацьке наріччя на Закарпатській Україні в світлі мовних контактів” (Л. Бартко та ін., Словаччина); “Словаччина і Карпатська Україна в чеській літературі 1918–1938 рр.” (Г. Занд, Австрія); “Слов’янські письменники і Нобелівські премії: 1901–1951 рр.” (Т. Марченко, Росія); “Давній текст української народної пісні в контексті нинішніх досліджень” (М. Мушинка, Словаччина); “Білоруський фольклор і проблема романтичного героя (русалки) у творчості А. Міцкевича, О. Пушкіна, Т. Шевченка” (С. Мусієнко, Білорусь) та ін.

На заключному засіданні Міжнародного комітету славістів, де Україну представляв голова української делегації чл.–кор. НАН України В. Наулко, було підведено підсумки роботи XIII з’їзду, відзначено, зокрема, високий рівень доповідей української делегації і активність у роботі конгресу. До наступного складу Міжнародного комітету славістів переобрано Голову Українського комітету академіка В. М. Русанівського. Наступний XIV з’їзд має відбутися у Македонії восени 2008 року.

м. Київ